

# **Nada Klaić**

## **i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije**

Zbornik radova sa znanstvenoga skupa s međunarodnim sudjelovanjem  
održanog u Zagrebu 29.-30. studenog 2013. godine

*Uredili*  
Tomislav Galović  
Damir Agičić

 **PF press**

Zagreb 2014.

## Predgovor

Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti i Društvo za hrvatsku povjesnicu – kao krovne organizacije hrvatskih povjesničara i povjesničarki – u suradnji s Odsjekom za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu organizirali su znanstveni skup s međunarodnim sudjelovanjem o istaknutoj hrvatskoj medievistkinji i sveučilišnoj profesorici Nadi Klaić (Zagreb, 21. VII. 1920. - Zagreb, 2. VIII. 1988.) povodom 25. godišnjice njezine smrti. Skup pod nazivom *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije* održan je 29. i 30. studenog 2013. godine na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu na kojem je profesorica provela svoj cijeli radni vijek. Nakana je bila da se o životu i djelu profesorice Klaić još jednom progovori – ali po prvi put u formi jednoga znanstvenog skupa – te da se iznova promotri i valorizira. Bio je to treći u nizu znanstvenih skupova posvećenih – nakon skupova o Jaroslavu Šidaku (Beč, 4. I. 1903. - Zagreb, 25. III. 1986.) i Josipu Matasoviću (Vrpolje, 18. VIII. 1892. - Zagreb, 10. II. 1962.) – hrvatskim povjesničarima u 20. stoljeću.

*Pripremni odbor* skupa činili su Damir Agičić, Stanko Andrić, Neven Budak, Sabine Florence Fabijanec, Tomislav Galović, Željko Holjevac, Zdenka Janeković Römer, Ivan Jurković, Damir Karbić, Mirjana Matijević Sokol, Boris Olujić, akademik Tomislav Raukar i Gordan Ravančić. Prvi, službeni poziv sa svim uputama za sudjelovanjem u radu skupa bili su odaslani 14. veljače 2013. godine i javno objavljeni na web *Portal*u *Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti* koji uređuje Gordan Ravančić. Ubrzo po prikupljenim prijavama *Pripremni odbor* znanstvenog skupa učinio je selekciju i tiskao *Raspored rada i sažetke izlaganja* (Zagreb: Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu – FF-press, Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti – Zagreb, Društvo za hrvatsku povjesnicu – Zagreb, 2013., 36 str.).

Rad skupa otpočeo je u petak, 29. studenog 2013. godine, svečanim otvaranjem u dupkom punoj Konferencijskoj dvorani Filozofskog fakultet u Zagrebu. Uvodnom riječju na početku skupa sudionicima i gostima obratio se u ime organizatora Tomislav Galović, koji je ujedno i moderirao samu svečanost. Pozdravnim govorima, toplim riječima i željom za uspješnim radom skup su pozdravili Damir Boras, dekan Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Damir Agičić, predsjednik Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti, Željko Holjevac,

predsjednik Društva za hrvatsku povjesnicu i Boris Olujić, pročelnik Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Nakon pozdravnih govora najavljen je bio akademik Tomislav Raukar, kao pozvani prvi referent na skupu, sljedećim riječima: „No prije nego damo riječ našem profesoru bit ćemo slobodni citirati jedan sada već arhivski dokument iz ostavštine Nade Klaić koja se danas čuva u Arhivu Hrvatske akademije znanost i umjetnosti u Zagrebu, a vezan je uz izbor profesora Raukara 1963. godine za asistenta na Odsjeku za povijest našega fakulteta: (...)“

*U toku studija Tomislav Raukar je bio jedan od najmarljivijih studenata svojih godišta. U svim je predmetima postizavao najbolje ocjene, pa je u šk. god. 1962/3. bio predložen Vijeću za nagradu predviđenu za najbolje studente Fakulteta. Tu je nagradu ista i dobio. U seminarima se isticao smislom i voljom ne samo da svladava znanjem činjenica nego i da shvati dublji smisao historijskih zbivanja. Njegove seminarske radnje iz opće povijesti Srednjeg vijeka i hrvatske povijesti novog vijeka bile su veoma zapažene i posvjedočile su njegovu sklonost za naučno proučavanje problema. (...) Svojim cjelokupnim dosadašnjim radom, intelektualnim kvalitetama, ozbiljnim odnosom prema svojoj struci i željom da se razvije kao naučni radnik i sveučilišni nastavnik Tomislav Raukar ispunjava uvjete natječaja, pa historijski odsjek Fakulteta može očekivati da će u njemu naći uzornog asistenta koji će se afirmirati i u budućnosti svojim uspješnim naučnim i nastavničkim razvojem. U Zagrebu, 22. II. 1963. Prof. dr. Miroslav Brandt, Prof. dr. Nada Klaić“ (Arhiv HAZU, Osobni fond Nada Klaić, kut. 30, sign. 206).*

Slijedilo je uvodno izlaganje akademika Tomislava Raukara pod naslovom *Nada Klaić i pregledi hrvatske povijesti u ranom i razvijenom srednjem vijeku*, a koje je među publikom primljeno s velikim zanimanjem i pozornošću, tim više što je profesor Raukar svoju sveučilišnu znanstveno-nastavnu karijeru započeo upravo kao asistent profesorice Klaić.

Tijekom dvodnevnoga rada skupa održano je preko trideset referata, a prvoga dana i predstavljanje dvaju zbornika: *Jaroslav Šidak i hrvatska historiografija njegova vremena* (ur. Damir Agičić i Branimir Janković, Zagreb: FF press, Društvo za hrvatsku povjesnicu, Doktorski studij moderne i suvremene hrvatske povijesti, Odsjek za povijest Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2012., 435 str.) i *Josip Matasović i paradigma kulturne povijesti* (ur. Suzana Leček, Slavonski Brod – Zagreb: Hrvatski institut za povijest – Podružnica za povijest Slavonije, Srijema i Baranje – Slavonski Brod, Hrvatski državni arhiv – Zagreb, Društvo za hrvatsku povjesnicu – Zagreb, 2013., 445 str.).

Nakon zaključenja rada skupa krenulo se u pripreme izdavanja zbornika radova te su ubrzo odaslane obavijesti i upute vezane oko toga. Kompleksnost djela prof. Nade Klaić dovoljno se ogleda i u činjenici da čak jedna četvrtina radova referiranih na skupu nije – nažalost – publicirana u ovome zborniku, odnosno nije predana pravovremeno urednicima. Stoga se u zborniku koji je pred nama nalaze i radovi koji nisu bili održani na samome skupu (J. Banić, radovi u *Prilozima*), a zapravo na određeni način nadomještavaju i(li) zamjenjuju one radove koji iz objektivnih ili subjektivnih razloga nisu u njemu. Tako smo zbornik opremili i s nekoliko priloga od kojih izdvajamo biobibliografski tekst Ivana Majnarića pod naslovom *Povjesničarka Nada Klaić (Zagreb, 21. VII. 1920. – Zagreb, 2. VIII. 1988.)* te *Bibliografiju Nade Klaić (1920.-1988.)* koju su priredili Dejan Zadro i Tomislav Galović.

Naposlijetku, održanim skupom *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije* te zbornikom radova koji upravo imate u rukama – čvrsto vjerujemo – da smo barem malo pridonijeli tomu da se – opsegom iznimno velik i tematski vrlo širok – znanstveni opus te nastavni pristup prof. Nade Klaić vrjednuje u skladu s postulatima moderne historiografije te da se time otvorilo i historiografski markiralo jedno iznimno značajno poglavlje hrvatske medievistike, ali i drugih znanstvenih područja.

Stoga na koncu nije teško ne suglasiti se s meritornom konstatacijom profesora Tomislava Raukara izrečenoj nedugo po smrti profesorice Nade Klaić: „Historiografsko vrednovanje opsežnog djela Nade Klaić tek je pred nama“ – odnosno – „cjelovito djelo Nade Klaić čvrsta je i dragocjena osnovica na koju će se oslanjati svako buduće proučavanje hrvatske povijesti u srednjem vijeku“ (*Croatica Christiana periodica*, 1988).

Zagreb, 10. XI. 2014.

Urednici

## Preface

The Croatian National Committee of Historical Sciences and the Society for Croatian Historiography – as the umbrella organizations of Croatian historians – in cooperation with the Department of History of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb organized a scientific conference with international participation in honor of the distinguished Croatian medievalist and university professor Nada Klaić (Zagreb, 21 July 1920 – Zagreb, 2 August 1988) on the occasion of the 25<sup>th</sup> anniversary of her death. Entitled *Nada Klaić and her scholarly and teaching contribution to the development of historiography*, the symposium was held from 29 to 30 November 2013 at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb at which the late professor had spent her entire working life. The aim was to speak and hear once again about the life and work of Professor Klaić – for the first time, however, in the form of a scholarly session – as well as to review and reevaluate it. It was the third in the series of conferences – after those honouring Jaroslav Šidak (Vienna, 4 January 1903 – Zagreb, 25 March 1986) and Josip Matasović (Vrpolje, 18 August 1892 – Zagreb, 10 February 1962) – dedicated to Croatian historians of the 20<sup>th</sup> century.

The *Organizing Committee* consisted of: Damir Agičić, Stanko Andrić, Neven Budak, Sabine Florence Fabijanec, Tomislav Galović, Željko Holjevac, Zdenka Janeković Römer, Ivan Jurković, Damir Karbić, Mirjana Matijević Sokol, Boris Olujić, Tomislav Raukar and Gordan Ravančić. The first, call for papers including all the instructions for participation at the conference was sent out on 14 March 2013 and published on the website of the *Croatian National Committee of Historical Sciences*, edited by Gordan Ravančić. Shortly after collating the applications, the *Organizing Committee* selected the participants to be involved and compiled the *Programme and summaries* (Zagreb: Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb – FF-press, Croatian National Committee of Historical Sciences – Zagreb, Society for Croatian Historiography – Zagreb, 2013, 36 pp.).

The conference began on Friday, 29 November 2013, with the opening ceremony taking place in the completely full Conference Room of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. First to speak was Tomislav Galović who greeted the participants and guests on behalf of the organizer, and hosted the opening. After that, the symposium was greeted with words of welcome and wishes for a successful work

by Damir Boras, dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb, Damir Agičić, President of the Croatian National Committee of Historical Sciences, Željko Holjevac, President of the Society for Croatian Historiography and Boris Olujić, Head of the Department of History of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb.

After the welcome speeches, Tomislav Raukar, Member of the Academy of Sciences and Arts, was announced as the opening speaker of the conference with the following words: But, before we hand over to our Professor, we will take the liberty of quoting an archival document from the legacy of Nada Klaić kept in the Archive of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb, concerning the appointment of Professor Raukar as Research Assistant at the Department of History of our Faculty in 1963: (...) *During his studies Tomislav Raukar proved to be one of the most diligent students of his generation. He earned top grades in all the courses he took and was, therefore, presented to the Council in the academic year 1962/3 as a candidate for the award given to the best students of the Faculty. And awarded he was. In the seminars his talent and willingness to learn as well as to make sense of historical facts stood out. His seminar papers in general history of the Middle Ages and Croatian history of modern period received a great deal of attention and documented his inclination for the scientific study of problems. (...) Based on his entire previous work, intellectual capacity, serious approach to the discipline and his willingness to develop further as a scholar and university lecturer, Tomislav Raukar meets all the criteria of the post, so the Historical Department of the Faculty can expect him to become an exemplary assistant lecturer who will excel in his scholarly and teaching development in future too. In Zagreb, 22 February 1963. Professor Miroslav Brandt, Professor Nada Klaić (HAZU Archive, Personal fund Nada Klaić, box 30, sign. 206).*

Tomislav Raukar's *Introductory lecture*, entitled "Nada Klaić and the surveys of Croatian history in the Early and High Middle Ages", followed, which was received with great interest and attention by the audience, all the more as Professor Raukar had begun his university career as an assistant to none other than the late Professor Klaić.

In the two days of the conference, over 30 lectures were held, whereas the first day also included the presentation of two edited volumes: *Jaroslav Šidak and Croatian historiography of his time* (edited by Damir Agičić and Branimir Janković, Zagreb: FF press, Society for Croatian Historiography, Doctoral Program in Croatian Modern and Contemporary History, Department of History of the Faculty of

Humanities and Social Sciences in Zagreb, 2012, 435 pp.) and *Josip Matasović and the paradigm of cultural history* (edited by Suzana Leček, Slavonski Brod – Zagreb: Croatian Institute of History – Department for the History of Slavonija, Srijem and Baranja – Slavonski Brod, Croatian State Archives – Zagreb, Society for Croatian Historiography – Zagreb, 2013, 445 pp.).

After the conclusion of the conference, preparations for the publication of the proceedings were started, and the notifications and instructions regarding the publication were soon sent off. The complexity of the work of Professor Nada Klaić is also reflected in the fact that as many as one quarter of the papers presented at the conference do not, unfortunately, appear in the volume, or rather were not submitted to the editors on time. Therefore, some papers not presented at the conference are to be found in the present volume (J. Banić, appendices), replacing and substituting in a way those articles which did not make it into the volume for various objective and subjective reasons. The volume is supplied with appendices, including a bibliographical text by Ivan Majnarić entitled *The historian Nada Klaić (Zagreb, 21 July 1920 – Zagreb, 2 August 1988)*, and a *Bibliography of Nada Klaić (1920 – 1988)*, edited by Dejan Zadro and Tomislav Galović.

Finally, we strongly believe that the conference *Nada Klaić and her scholarly and teaching contribution to the development of historiography* as well as the accompanying volume you are now holding will contribute in its modest way to the assessment of Nada Klaić's scholarly work (whose extent, variety and teaching legacy are unsurpassed) from the perspective of modern historiography, thus reopening and historiographically marking an exceptionally significant chapter in Croatian medieval research and other areas.

In the light of this, Professor Raukar's statement made shortly after Nada Klaić's death rings particularly true: „The historiographical assessment of Nada Klaić's extensive work is yet to come“ – that is to say – „Nada Klaić's body of work is a solid and precious foundation on which any further research Croatian medieval history will be based“ (*Croatica Christiana periodica*, 1988).

Zagreb, 10 November 2014

*The editors*



## Uvodna riječ na otvorenju skupa

Poštovane dame i gospodo, članovi obitelji – posebice Vi, gospodine Tarnovski – uvažene kolegice i kolege, dragi studenti te svi ovdje prisutni gosti, prijatelji, suradnici i nekoć studenti naše ugledne povjesničarke i profesorice hrvatske srednjovjekovne povijesti – Nade Klaić.

Čast nam je što Vas možemo pozdraviti ovdje na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, mjestu na kojem je Nada Klaić provela svoj radni vijek – nastavni i znanstveni – i to u ovolikom broju koji dostatno potvrđuje opravdanost našega nastojanja da organiziramo ovaj znanstveni skup povodom 25-godišnjice smrti prof. Klaić: *Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije*, a pod okriljem Hrvatskog nacionalnog odbora za povijesne znanosti, Društva za hrvatsku povijesnicu i Odsjeka za povijest Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Ponajprije zbog studenata i mladih znanstvenika potrebno je ukratko iznijeti nekoliko osnovnih podataka o životu i djelu prve hrvatske medievistkinje – prof. dr. Nade Klaić.

No, prije nego to iznesemo, citirat ćemo uvodni dio teksta – svojevrsnog nekrologa – iz pera povjesničarke Benedikte Zelić-Bučan<sup>1</sup> “Nada Klaić u hrvatskoj historiografiji” objavljen 1988. u časopisu za književnost i kulturu *Marulić*:

Još je odveć svjež njezin grob a da bi se moglo sasvim objektivno govoriti o njezinoj ulozi u hrvatskoj historiografiji. Kada prođe potrebno vrijeme, kada za njom pođemo tamo „kud za vazda gre se“ i mi njezini suvremenici, njezini prijatelji i neprijatelji, pristaše i protivnici, mlađe generacije moći će daleko hladnokrvnije izreći objektivnan sud o njezinu značenju i ulozi u hrvatskoj povijesnici. No nitko je neće moći zaobići, jer je ona svojim plodnim radom na srednjovjekovnoj hrvatskoj povijesti zaorala duboku brazdu i za sobom ostavila nezaobilaznu baštinu.<sup>2</sup>

---

1 Benedikta (Eta) Zelić, r. Bučan (1918.-2013.), hrvatska povjesničarka, arhivistica i paleografkinja. Studij nacionalne povijesti s klasičnom arheologijom diplomirala je 1941. na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Posebno je proučavala povijest Dalmacije (*Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i don Mihovil Pavlinović*, 1992.), hrvatsku srednjovjekovnu povijest (*Članci i rasprave iz starije hrvatske povijesti*, 1994.) te povijest hrvatskoga jezika i pisma (*Jezik i pisma Hrvata: rasprave i članci*, 1997.; *Bosančica ili hrvatska ćirilica u srednjoj Dalmaciji*, II. dopunjeno izdanje, 2000.).

2 Benedikta Zelić-Bučan, “Nada Klaić u hrvatskoj historiografiji”, *Marulić – časopis za književnost i kulturu* XXI (1988) 6 /studeni-prosinac/, 698.



Nada Klaić rodila se u Zagrebu, 21. srpnja 1920. Tu je završila gimnaziju 1939., a na Filozofskom, tada Mudroslovnom fakultetu započela studij povijesti koji je uspješno diplomirala 1943. te tri godine potom (1946.) i doktorirala tezom *Političko i društveno uređenje Slavonije za Arpadovića*.

Na njezin odabir studija povijesnih znanosti nesumnjivo je dodatno morala utjecati činjenica što je bila unuka zaslužnog hrvatskog povjesničara Vjekoslava Klaića (1849.-1928.).

Odmah po završetku studija postala je asistentica na katedri za hrvatsku/narodnu povijest, potom 1955. docentica s habilitacijskom radnjom *O falsifikatima u povijesti Paga*, a 1961. izabrana je za izvanrednu, odnosno 1969. za redovitu profesoricu.<sup>3</sup>

U iznimno bogatom i raznovrsnom opusu obrađivala je uistinu brojna pitanja iz hrvatske i regionalne povijesti u rasponu od kasne antike do konca 19. stoljeća. Ključni su, pak, njezini prinosi istraživanju rano-srednjovjekovne hrvatske povijesti te pomoćnih povijesnih znanosti, svi odreda temeljeni na istraživačkom radu, tj. radu na izvorima i njihovom opetovanom kritičkom propitivanju, što je počesto potaklo i relativno brojne polemike.<sup>4</sup>

Istraživala je također razvijeni i kasni srednji vijek te rani novi vijek: društvenu i gospodarsku povijest, razvoj gradova, posebice u Slavoniji i Dalmaciji, bune i ustanke.

Dovoljno je u tome pogledu nabrojati samo njezine monografske publikacije. Tako je priredila, komentirala i sa suradnicima prevela četiri knjižice *Izvora za hrvatsku povijest I-IV* (1955.-1959.), izradila sveučilišna skripta *Povijest Hrvata u srednjem vijeku* (1965.) i *Pregled izvora i historiografije za hrvatsku povijest do XII. stoljeća* (1967.), potom objavila djelo *Historia Salonitana maior* (1967.), u dva izdanja *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku* (1971., <sup>2</sup>1975.), a na temelju prethodnih priredila *Izvore za hrvatsku povijest do 1526. godine* (1972.), *Društvena previranja i bune u Hrvatskoj u XVI i XVII stoljeću* (1976.), te *Povijest Hrvata u razvijenom srednjem vijeku* (1976.). U koautorstvu s Ivom Petriciolijem objavila *Zadar u srednjem vijeku do 1409.* (1976.), a samostalno *Zagreb u srednjem vijeku* (1982.), *Zadnji knezi Celjski v deželah Sv. krone* (1982., <sup>2</sup>1991.), *Crtice o Vukovaru u srednjem vijeku* (1983.), *Trogir u srednjem vijeku* (1985.),

---

3 Arhiv Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, Personalni dosje: Klaić, dr. Nada, profesor.

4 Usp. Zdenka Janeković Römer – Neven Budak – Ivo Goldstein, "Bibliografija prof. dr. Nade Klaić", *Historijski zbornik* XLII (1989) 1, 255-264.

*Koprivnica u srednjem vijeku* (1987.), *Medvedgrad i njegovi gospodari* (1987.), dok su joj postumno tiskane knjige *Vinodol od antičkih vremena do knezova Krčkih i Vinodolskog zakona* (1988.), *Srednjovjekovna Bosna* (1989., 21994.) i *Povijest Hrvata u srednjem vijeku* (1990.).

Prof. Klaić preminula je u rodnom Zagrebu, 2. kolovoza 1988. godine.<sup>5</sup>

Kao što smo započeli, tako ćemo i završiti ovaj naš uvod riječima spomenute Benedikte Zelić-Bučan:

Kad prosuđujemo ličnost nekog znanstvenika, u ovom slučaju historika, nije toliko bitno koliko su njegove teze prihvatljive i istinite, nego koliko pošteno je on radio svoj posao, težeći prije svega spoznati istinu, ne zaobilaziti je, ne zatajivati i ne iskrivljavati. U suprotstavljanjima razlike u mišljenjima bitno je ide li se argumentima na osporavanu tezu ili pak uvredama i klevetama na nosioca teza. U polemikama ni Nada Klaić nije bila uvijek ugodna, bila je ponekad i nepravedna, ali su mnogi u tom smislu daleko više grijeshili protiv nje same, ne prežući ni pred klevetama da je onemoguće. Nije bila samo rođena Hrvatica, nego je čitava života, iako neshvaćena, radila svoj posao istraživača kao angažirana Hrvatica, a s radošću saznanjem da je umrla i kao smirena vjernica. Neka joj Bog bude milostiv, i bila joj laka hrvatska zemlja!<sup>6</sup>

Vjerujemo da će ovaj skup svojim dvodnevnom radom i kasnije tiskanim zbornikom opravdati našu nakanu – a valja to posebno istaći po prvi puta u formi jednoga znanstvenoga skupa – da se ocijeni znanstveno djelo profesorice Klaić i ukaže na njezin znanstveno-stručni i nastavni doprinos razvoju hrvatske, ali i susjednih historiografija.

Zagreb, 29. XI. 2013.

Tomislav Galović

---

5 Za osnovne podatke o životu i djelu Nade Klaić v. Tomislav Raukar, "Nada Klaić, povjesničar hrvatskoga srednjovjekovlja", *Croatica Christiana periodica* XII (1988) 21, 197-200; Ivan Majnarić, "Klaić, Nada, povjesničarka (Zagreb, 21. VII. 1920 – Zagreb, 2. VIII. 1988)", *Hrvatski biografski leksikon* 7 (2009), 341-344. Njezina rukopisna ostavština danas se čuva u Arhivu HAZU, a dio knjižne u Knjižnici HAZU u Zagrebu.

6 Zelić-Bučan, "Nada Klaić u hrvatskoj historiografiji", 703.

## Introductory address at the opening of the conference

Ladies and gentlemen, dear family – especially Mr Tarnovski, esteemed colleagues, dear students, guests, friends, associates and former students of our respectable historian and professor of Croatian medieval history – Nada Klaić.

We are honoured to greet you here, at the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb, the place where Nada Klaić spent her working life as a teacher and scholar. In fact, the attendance alone justifies our effort to organise this conference on the occasion of the 25<sup>th</sup> anniversary Professor Klaić's death: *Nada Klaić and her scholarly and teaching contribution to the development of historiography* under the auspices of the Croatian National Committee of Historical Sciences, the Society for Croatian Historiography and the Department of History of the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb.

Primarily for the sake of students and younger scholars among us, let me provide a short overview of some basic facts about the life and work of the first Croatian female medievalist – Professor Nada Klaić.

However, before I proceed, allow me to quote the introductory passage of a text – a kind of obituary – entitled “Nada Klaić u hrvatskoj historiografiji” [Nada Klaić in Croatian historiography] by the historian Benedikta Zelić-Bučan<sup>1</sup> which was published in 1988 in the journal of literature and culture – *Marulić*:

Her passing is still much too fresh for a person to be able to speak quite matter-of-factly about her role in the Croatian historiography. When the necessary time passes, when we – her contemporaries, her friends and enemies, supporters and opponents – follow her in leaving this world, the younger generations will be able

---

1 Benedikta (Ēta) Zelić, b. Bučan (1918 – 2013), Croatian historian, archivist and paleographer. She completed her study of national history and classical archaeology in 1941 at the Faculty of Humanities and Social Sciences in Zagreb. Her fields of interest were: Dalmatian history (*Hrvatski narodni preporod u Dalmaciji i don Mihovil Pavlinović* [Croatian national revival in Dalmatia and Don Mihovil Pavlinović], 1992), Croatian medieval history (*Ālanci i rasprave iz starije hrvatske povijesti* [Articles and treatises on older Croatian history], 1994) as well as the history of the Croatian tongue and script (*Jezik i pisma Hrvata: rasprave i ālanci* [The language and scripts of Croats: treatises and articles], 1997; *Bosanāica ili hrvatska āirilica u srednjoj Dalmaciji*, II. dopunjeno izdanje [Bosanāica or Croatian Cyrillic script in central Dalmatia, 2<sup>nd</sup>, expanded edition], 2000).

to pass, much more dispassionately, an objective judgment on her significance and role in the Croatian historiography. Nevertheless, it is certain that she will always be an integral part of Croatian medieval historiography, because she has left an indelible mark and an enduring legacy in the field.<sup>2</sup>

Nada Klaić was born in Zagreb, on 21 July 1920. In 1939 she completed a local grammar school and started the study of history at the Faculty of Humanities and Social Sciences, from which she successfully graduated in 1943. Three years later, in 1946, she completed her PhD thesis entitled *Političko i društveno uređenje Slavonije za Arpadovića* [Political and social constitution of Slavonia under Arpadian rule].

The fact that she was a granddaughter of the acclaimed Croatian historian Vjekoslav Klaić (1849 – 1928), must have, without doubt, influenced her choice of profession.

Immediately after the completion of her studies, she became Research Assistant at the Section for Croatian/national history, and was appointed Assistant Professor in 1951 after she had submitted her habilitation thesis *O falsifikatima u povijesti Paga* [On the forgeries from the history of Pag]. In 1961 she was appointed Associate Professor, and Full Professor in 1969.<sup>3</sup>

In the exceptionally rich and diverse body of work, she covered numerous questions of Croatian and regional history ranging from the late antiquity up to the end of the 19<sup>th</sup> century. Her contributions to the study of early medieval Croatian history and of auxiliary historical sciences, all of which are based on primary research, i. e. on working with sources and their critical reassessment, can be considered crucial. Her primary research often sparked relatively numerous debates.<sup>4</sup>

She also conducted research on the High and Late Middle Ages and the early modern period: social and economic history, urban development, especially in Slavonia and Dalmatia, revolts and uprisings.

---

2 Benedikta Zelić-Bučan, “Nada Klaić u hrvatskoj historiografiji” [Nada Klaić in Croatian historiography], *Marulić – časopis za književnost i kulturu XXI* (1988) 6 /studenti-prosinac/, 698.

3 Archive of the Faculty of Humanities and Social Sciences of the University of Zagreb, Personal file: Klaić, Dr. Nada, Professor.

4 Cf. Zdenka Janeković Römer – Neven Budak – Ivo Goldstein, “Bibliografija prof. dr. Nade Klaić” [A bibliography of Prof. Dr. Nada Klaić], *Historijski zbornik XLII* (1989) 1, 255-264.

In this regard, it is sufficient to enumerate her monographs. For instance, together with her associates she edited, annotated and translated the four volumes of *Izvori za hrvatsku povijest* [Sources for Croatian history, I-IV] (1955 -1959), she composed lecture notes for *Povijest Hrvata u srednjem vijeku* [History of Croats in the Middle Ages] (1965) and *Pregled izvora i historiografije za hrvatsku povijest do XII. stoljeća* [Survey of sources and historiography for the Croatian history up to the 12<sup>th</sup> century] (1967). She published *Historia Salonitana maior* (1967), two editions of *Povijest Hrvata u ranom srednjem vijeku* [History of Croats in the Early Middle Ages] (1971, <sup>2</sup>1975), and, based on previous collections, the sourcebook *Izvori za hrvatsku povijest do 1526. godine* [Sources for Croatian history until the year 1526] (1972). Further titles include: *Društvena previranja i bune u Hrvatskoj u XVI i XVII stoljeću* [Social turmoil and revolts in Croatia in the 16<sup>th</sup> and 17<sup>th</sup> century] (1976) and *Povijest Hrvata u razvijanom srednjem vijeku* [History of Croats in the High Middle Ages] (1976). In cooperation with Ivo Petricioli, she published *Zadar u srednjem vijeku do 1409.* [Zadar in the Middle Ages until 1409] (1976) and *Zagreb u srednjem vijeku* [Zagreb in the Middle Ages] (1982), *Zadnji knezi Celjski v deželah Sv. krone* [The last Counts of Cilli in the lands of the Holy Crown] (1982, <sup>2</sup>1991), *Crtice o Vukovaru u srednjem vijeku* [Notes on Vukovar in the Middle Ages] (1983), *Trogir u srednjem vijeku* [Trogir in the Middle Ages] (1985), *Koprivnica u srednjem vijeku* [Koprivnica in the Middle Ages] (1987), *Medvedgrad i njegovi gospodari* [Medvegrad and its lords] (1987) as the sole author. Her posthumous publications which should be mentioned are: *Vinodol od antičkih vremena do knezova Krčkih i Vinodolskog zakona* [Vinodol from ancient times up to the Counts of Krk and the Law of Vinodol] (1988), *Srednjovjekovna Bosna* [Medieval Bosnia] (1989, <sup>2</sup>1994) and *Povijest Hrvata u srednjem vijeku* [History of Croats in the Middle Ages] (1990).

Professor Nada Klaić passed away in Zagreb on 2 August 1988.<sup>5</sup>

---

<sup>5</sup> For basic informations on the life and work of Nada Klaić see Tomislav Raukar, "Nada Klaić, povjesničar hrvatskoga srednjovjekovlja" [Nada Klaić, a historian of the Croatian Middle Ages], *Croatica Christiana periodica* XII (1988) 21, 197-200; Ivan Majnarić, "Klaić, Nada, povjesničarka (Zagreb, 21. VII. 1920 – Zagreb, 2. VIII. 1988)" [Klaić, Nada, the historian (Zagreb, 21 July 1920 – Zagreb, 2 August 1988)], *Hrvatski biografski leksikon* 7 (2009), 341-344. Her handwritten estate is kept today at the HAZU (Croatian Academy of Sciences and Arts) Archive, her library, partly, is located in the HAZU Library in Zagreb.

Let us conclude the introduction by once again quoting Benedikta Zelić-Bučan:

When we assess the personality of a scientist, in this case a historian, it is not so much about how acceptable or true his/her theses are, but rather how honestly he or she did their job, seeking, above all, to know the truth, not to go around it, not to conceal it or to twist it. In scholarly debates what matters is whether one refutes the opposing argument based on evidence or by insulting the person behind it. In scholarly debates Nada Klaić was not always nice, and sometimes she was also unjust, but many treated her far worse, not refraining from resorting to slander just to stop her. Not only was she a Croat by birth, but she conducted all her research, during her entire life, as a true supporter of the Croatian cause, and I was glad to learn that she died a true believer. May God have mercy on her soul, and may she rest in peace!<sup>6</sup>

We believe that the sessions to be held at this conference as well as the volume that will follow will vindicate our efforts (which are - it should be made clear - unprecedented in nature) to assess Professor Klaić's scholarly work and to recognize her contribution to the development of Croatian historiography and the historiographies of the neighbouring countries.

Zagreb, 29 November 2013

*Tomislav Galović*

---

<sup>6</sup> Zelić-Bučan, "Nada Klaić u hrvatskoj historiografiji" [Nada Klaić in Croatian historiography], 703.

NADA KLAIĆ

I NJEZIN ZNANSTVENI I NASTAVNI DOPRINOS RAZVOJU HISTORIOGRAFIJE

---

ZBORNİK RADOVA SA ZNANSTVENOGA SKUPA S MEĐUNARODNIM SUDJELOVANJEM  
ODRŽANOG U ZAGREBU 29.-30. STUDENOG 2013. GODINE

NADA KLAIĆ

AND HER SCHOLARLY AND TEACHING CONTRIBUTION TO THE DEVELOPMENT OF HISTORIOGRAPHY

---

PROCEEDINGS OF THE SCIENTIFIC CONFERENCE WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION  
HELD IN ZAGREB FROM 29 TO 30 NOVEMBER 2013



*Nakladnici*

Hrvatski nacionalni odbor za povijesne znanosti, Zagreb  
Društvo za hrvatsku povijesnicu, Zagreb  
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

*Za nakladnike*

prof. dr. sc. Damir Agičić  
prof. dr. sc. Željko Holjevac  
prof. dr. sc. Vlatko Previšić

*Urednici*

prof. dr. sc. Damir Agičić  
doc. dr. sc. Tomislav Galović

*Recenzenti*

dr. sc. Sabine Florence Fabijanec  
prof. dr. sc. Ivan Jurković

*Lektura i korektura*

dr. sc. Jadranka Brnčić

*Prijevod i lektura sažetaka*

Miroslav Barun, prof. i autori

*Grafičko oblikovanje i računalni slog*

Marko Maraković, FF-press, Zagreb

*Naklada*

300 primjeraka

*Tisak*

Denona d.o.o., Zagreb, prosinac 2014.

ISBN 978-953-175-540-5

CIP zapis dostupan u računalnome katalogu  
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu  
pod brojem 897529





*Nadežda Klovic'*



## Sadržaj / Table of contents

Predgovor / Preface (Tomislav GALOVIĆ – Damir AGIČIĆ)..... 13

Uvodna riječ na otvorenju skupa / Introductory address  
at the opening of the conference (Tomislav GALOVIĆ)..... 19

### Uvodno izlaganje / Introductory lecture

Tomislav RAUKAR

*Nada Klaić i pregledi hrvatske povijesti u ranom i razvijenom  
srednjem vijeku* ..... 29

(Summary: Nada Klaić and surveys of Croatian history in  
the Early and High Middle Ages)..... 44

### I.

Franjo ŠANJEK

*Profesorica Nada Klaić kao integralni povjesničar* ..... 49

(Résumé: Un parcours d'historien intégral – Nada Klaić) ..... 56

Petar STRČIĆ

*Nada Klaić kao žena na profesorskoj i historiografskoj polju* ..... 59

(Riassunto: Nada Klaić come donna nel campo educativo e  
storionografico) ..... 85

Borislav GRGIN

*Šokantne novosti – uspomene jednog studenta prve godine  
povijesti s predavanja profesorice Nade Klaić* ..... 87

(Summary: Shocking news – memories of a former freshman  
studying history from Nada Klaić's lectures)..... 92

### II.

Radoslav KATIČIĆ

*Kritika ranosrednjovjekovnih diplomatskih vrela Nade Klaić i  
hrvatska historiografija* ..... 95

(Zusammenfassung: Nada Klaić, ihre Kritik der frühmittelalterlichen  
diplomatischen Quellen und die kroatische Geschichtsschreibung) ... 101

Mirjana MATIJEVIĆ SOKOL	
<i>Pristup Nade Klaić diplomatskoj građi i spisu Historia Salonitana maior</i> .....	103
(Summary: Nada Klaić's approach to diplomatic documents and <i>Historia Salonitana maior</i> ) .....	112
Neven BUDAK	
<i>Nada Klaić i problem porijekla i dolaska Hrvata</i> .....	113
(Summary: Nada Klaić and the problem of the origin and arrival of the Croats).....	132
Ivan BASIĆ	
<i>Između historiografske tradicije i novih tumačenja. Problem postanka splitske nadbiskupije u djelu Nade Klaić</i> .....	133
(Summary: Between historiographical tradition and new interpretations. The problem of the origin of the archbishopric of Split in the work of Nada Klaić).....	169
Ludwig STEINDORFF	
<i>Jedno od gradilišta Nade Klaić: Ljetopis popa Dukljanina</i> .....	171
(Summary: One of Nada Klaić's construction sites: <i>The Chronicle of the Priest of Dioclea</i> ).....	184
Vladimir SOKOL	
<i>Gdje se nalazila županija Dalen cara-pisca?</i> .....	191
(Summary: Where was the Porphyrogenitus' county of Dalen?) .....	203

### III.

Zdenka JANEKOVIĆ RÖMER	
<i>Grad i građani između kraljeva, velikaša i prelata – pogled Nade Klaić na srednjovjekovnu trogirsku komunu</i> .....	207
(Summary: The city and its citizens between kings, noblemen and prelates – Nada Klaić's view of the medieval commune of Trogir).....	227
Zrinka NIKOLIĆ JAKUS	
<i>Srednjovjekovni Zadar i njegovo društvo u historiografskom opusu Nade Klaić</i> .....	229
(Summary: Medieval Zadar and its society in Nada Klaić's historiographical work).....	254

Ivan MAJNARIĆ  
*Plemstvo Lučke županije u historiografskom djelu Nade Klaić* ..... 255  
(Summary: Nobility of the county of Luka in Nada Klaić's  
historiographical research) ..... 275

Bruno ŠKREBLIN  
*Doprinos Nade Klaić u istraživanju zagrebačkog Gradeca* ..... 277  
(Summary: Nada Klaić's contribution to the historical research on  
Gradec) ..... 295

Krešimir REGAN  
*Doprinos Nade Klaić poznavanju procesa utvrđivanja Slavonije  
s posebnim osvrtom na plemićki grad Lopor*..... 297  
(Summary: Nada Klaić's contribution to the understanding  
of the fortification process in Slavonia with special reference to  
the Lopor Castle) ..... 324

#### IV.

Dubravko LOVRENOVIĆ  
*Formiranje srednjovjekovne bosanske države i ugarsko-bosanski odnosi  
u knjizi Srednjovjekovna Bosna Nade Klaić* ..... 327  
(Summary: The formation of the medieval Bosnian state and  
Hungarian-Bosnian relations in Nada Klaić's book *Srednjovjekovna  
Bosna* [Medieval Bosnia]) ..... 338

Robert KURELIĆ  
*Nada Klaić i grofovi Celjski: tri desetljeća kasnije* ..... 341  
(Summary: Nada Klaić and the Counts of Cilli: three decades later) .. 362

Branimir BRGLES  
*Historiografija o Seljačkoj buni 1573. godine s posebnim osvrtom  
na doprinos Nade Klaić* ..... 365  
(Summary: Historiography on the Croatian-Slovenian peasant revolt  
of 1573 /with special reference to Nada Klaić's contribution/)..... 380

Boris SULJAGIĆ  
*O monografiji Nade Klaić Društvena previranja i bune u Hrvatskoj u  
XVI i XVII stoljeću* ..... 383  
(Summary: On Nada Klaić's monograph *Društvena previranja i bune  
u Hrvatskoj u XVI i XVII stoljeću* [Social turmoil and revolts in Croatia  
in the 16<sup>th</sup> and 17<sup>th</sup> century])..... 398



## V.

Ozren KOSANOVIĆ	
<i>Srednjovjekovna povijest Kvarnera u radovima Nade Klaić</i> .....	401
(Summary: Medieval history of Kvarner in Nada Klaić's work) .....	415
Gordan RAVANČIĆ	
<i>Vinodol u opusu Nade Klaić</i> .....	417
(Summary: Vinodol in Nada Klaić's body of work) .....	427
Tomislav GALOVIĆ	
<i>Teme iz povijesti otoka Krka u opusu Nade Klaić</i> .....	429
(Summary: The history of the island of Krk in Nada Klaić's body of work) .....	448
Josip BANIĆ	
<i>Teme iz istarskog srednjovjekovlja u djelima Nade Klaić</i> .....	449
(Summary: Istrian Middle Ages in Nada Klaić's work) .....	463

## VI.

Zoran LADIĆ – Damir KARBIĆ	
<i>Znanstveno-istraživačka djelatnost Nade Klaić prema građi iz Arhiva HAZU u Zagrebu</i> .....	467
(Summary: Nada Klaić's research based on the archival records from the Archive of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb) .....	473
Iva MANDUŠIĆ	
<i>Nada Klaić i njezin leksikografski rad</i> .....	475
(Summary: Nada Klaić and her lexicographical work) .....	485
Hrvoje PETRIĆ	
<i>Pisma vezana uz pisanje i objavljivanje knjige Koprivnica u srednjem vijeku Nade Klaić</i> .....	487
(Summary: Letters concerning the writing and publication of the book <i>Koprivnica u srednjem vijeku</i> [Koprivnica in the Middle Ages] by Nada Klaić) .....	512

## Prilozi / Appendix

Ivan MAJNARIĆ

*Povjesničarka Nada Klaić (Zagreb, 21. VII. 1920. - Zagreb, 2. VIII. 1988.) – biografska skica (The historian Nada Klaić /Zagreb, 21 July 1920 – Zagreb, 2 August 1988/ – a biographical sketch) .....515*

Dejan ZADRO – Tomislav GALOVIĆ

*Bibliografija Nade Klaić (1920.-1988.) / Nada Klaić's bibliography (1920 – 1988).....523*

*Raspoored rada znanstvenog skupa s međunarodnim sudjelovanjem Nada Klaić i njezin znanstveni i nastavni doprinos razvoju historiografije (Zagreb, 29.-30. XI. 2013.) / Programme of the scientific conference with international participation Nada Klaić and her scholarly and teaching contribution to the development of historiography (Zagreb, 29 – 30 November 2013) .....593*

Slikovni prilozi / Photographs .....597

Kazalo osobnih i zemljopisnih imena / Index of proper and geographical names .....609

Popis suradnika / List of contributors.....635